EL POU de la gallina
Revista manresana d'informació i opinió

Temes del Pou | Lluís Virós i Jordi Sardans | Actualitzat el 09/10/2022 a les 10:34

40 anys d'Aigües de Manresa

El 31 de desembre de 1981 naixia l'empresa municipal Aigües de Manresa SA, que es posava en marxa l'endemà, 1 de gener de 1982, amb els 38 treballadors de l'antiga Junta d'Aigües Potables de Manresa. Quaranta anys després, el creixement i l'evolució tecnològica de l'empresa són indiscutibles.

Museu de la Tècnica de Manresa | Foto: Francesc Rubí

Amb el gerent Josep Alabern al capdavant, jubilat ara fa gairebé quatre anys, Fredi Puig, director tècnic, que es jubila enguany i Ricard Tomàs, director de la Depuradora, que es va retirar per edat l'any passat, repassem les primeres quatre dècades. El nou gerent, Antoni Ventura, té com una de les seves prioritats reorganitzar el nucli dur del nou equip que ha de consolidar l'empresa municipal privada i alhora continuar fent gala del seu manresanisme.

Josep Alabern (Manresa, 1941), amb formació d'enginyer industrial i experiència a la Confederació Hidrogràfica del Pirineu Oriental, ja havia col·laborat amb l'antiga Junta d'Aigües Potables des dels anys seixanta, quan el seu projecte de fi de carrera, el llac de l'Agulla, es va fer realitat. Des de llavors, treballava dues tardes a Manresa, col·laborant en la construcció de la nova xarxa de distribució que es va fer en temps de l'alcalde Soldevila, entre 1969 i 1970, mentre la seva feina principal era a Barcelona. L'octubre de 1980, a causa de la malaltia del president de la Junta d'Aigües Potables, Josep M. Vives Llambí, l'alcalde Joan Cornet li va demanar que es fes càrrec professionalment de l'entitat. El seu primer repte va ser la municipalització del servei perquè «tot i

que la Junta d'Aigües Potables funcionava prou bé, era una associació d'usuaris o plomistes sense prou força jurídica per afrontar situacions delicades». Tot i l'oposició inicial dels plomistes, els primers propietaris de la Junta que havien adquirit els seus drets al segle XIX quan es va crear el servei d'aigua potable, es van convèncer que la millor manera de defensar els seus drets era la municipalització del servei. Així, la tradicional Junta d'Aigües Potables de Manresa va traspassar els seus actius a Aigües de Manresa, la nova empresa pública.

L'empresa va néixer amb tres grans vocacions, segons Alabern: «continuar amb l'activitat ciutadana de la Junta d'Aigües Potables, que és l'abastiment d'aigua a les llars, les empreses i per a la irrigació, afrontar la gestió integral de l'aigua, amb la construcció de la depuradora, i estendre el servei a la resta de la comarca, uns anys abans de la creació dels Consells Comarcals».

La vocació comarcal

La peculiaritat de l'abastament d'aigua a Manresa és que la transporta un canal medieval de gairebé set segles d'antiguitat. Fins a la creació d'Aigües de Manresa, l'aigua del canal era d'ús exclusiu de la ciutat, que estava en una pugna permanent amb els pobles per on passava. Segons Josep Alabern, amb l'arribada de l'aigua de la Séquia a setze municipis de la comarca al llarg dels darrers quaranta anys «s'ha aconseguit trencar aquesta dinàmica secular d'enfrontament». A còpia de gestionar l'abastament d'aigua de nous municipis, Aigües de Manresa s'ha convertit en plurimunicipal; és a dir, que tots els Ajuntaments que en formen part en són alhora propietaris.

Fredi Puig va entrar a l'empresa el juny de 1981, quan ja s'estava constituint la nova empresa d'Aigües de Manresa, just abans del traspàs de competències. Professionalment és arquitecte tècnic -aparellador- i mentre estudiava havia treballat al despatx de Baraut, Vives i Sarrate com a aprenent. «Quan vaig entrar, Josep Alabern era l'enginyer, una altra persona feia de director tècnic i Paco Vargas era el responsable de les xarxes de distribució. Vam fer el projecte tècnic de la depuradora, que va ser el meu bateig de foc», diu. Va començar treballant a l'Oficina Tècnica, després va ser cap de Projectes, més tard d'Obres i Projectes i, entrada la dècada dels anys 90, va ser director tècnic del que inicialment es deia d'Infraestructures.

Josep Alabern, exgerent d'Aigües de Manresa, jubilat el 2018

La seva valoració d'aquests quaranta anys a l'empresa li porta records positius: «He tingut la gran sort que quan vaig entrar a Aigües de Manresa només portàvem el servei de Manresa i Sant Joan. Just aleshores es començava a parlar de Sant Fruitós de Bages». Així va participar en el disseny de la depuradora de Manresa i Sant Joan. «Vaig estar a peu d'obra i va ser el meu gran aprenentatge. A partir d'aquí vaig estar en el disseny de les obres d'ampliació de la xarxa cap a d'altres municipis, sobretot els que tenien a veure amb la Séquia». Es tractava de Sant Fruitós, Navarcles i Santpedor. Després va participar en les ampliacions cap a Sant Salvador de Guardiola, el Pont de Vilomara i Sant Martí de Torroella fins a Callús, i també des de Santpedor cap a Castellnou del Bages i després cap a Rajadell i el Cardener. Abans que l'Agència Catalana de l'Aigua dissenyés el Pla de Gestió, on es proposen els abastaments d'aigua, Manresa ja distribuïa aigua a tots aquests municipis. Cal remarcar l'experiència de Josep Alabern que estava relacionat amb els tècnics de la Junta d'Aigües i de l'ACA, de manera que «Aigües de Manresa va exercir un paper de líder d'aquesta ampliació», explica Puig.

En els darrers temps, a causa de les directives europees que busquen la liberalització del sector, s'ha posat en qüestió el model administratiu, tot i que, en realitat, la Séquia és un canal que abasteix els municipis per on passa. L'actual gerent, Antoni Ventura, explica que durant les dècades dels anys vuitanta i noranta, «es van fer convenis entre l'Ajuntament de Manresa com a propietari d'Aigües de Manresa i els de la comarca que ens demanaven suport». Aquest model de conveni-programa «ha quedat desfasat amb la nova directiva de l'Aigua del 2014 i la Llei de contractes del 2017 i se n'ha de fer un de nou». En alguns casos, afirma Ventura, «Manresa fa quaranta anys que presta aquest servei en benefici de la comarca», però «interessadament algú veu una ànsia expansionista de Manresa cap als altres pobles i està qüestionant aquests moviments». Així, si hi ha un nou model reglamentari «doncs també hem decidit adaptar-nos»,

explica Ventura. S'han hagut de canviar els estatuts per poder continuar amb la gestió en els ajuntaments «on érem el seu servei municipal d'aigües».

El canvi principal és que «el municipi tingui control sobre Aigües de Manresa, de manera que ara els municipis en són propietaris», diu Ventura. Alabern recorda que el 2016 es va tancar tres dies en una habitació d'hotel «per dissenyar el sistema de plurimunicipalitat de l'empresa, parlant constantment amb disset secretaris municipals». L'Ajuntament de Manresa «amb visió i generositat, ha decidit que els altres municipis que tenen el servei entrin en l'accionariat d'Aigües de Manresa». Tots els ajuntaments tenen representació a la junta directiva de l'empresa, mentre l'Ajuntament de la ciutat manté la presidència i el 50 % dels vots. S'han traspassat accions per tal que tots els municipis en puguin ser copropietaris. Això vol dir que participen de la junta general i del consell d'administració, fet que els permet tenir-ne un control, afirma Ventura, «que exerceixen en el dia a dia, perquè cada municipi aprova les tarifes, els plans directors i les inversions, de manera que fan un seguiment molt estricte de les nostres actuacions. Qui ens qüestiona és Aigües de Barcelona. És molt curiós que un grup empresarial que té el 80 % de la quota de mercat de Catalunya sembla que es considera amenaçat perquè portem l'aigua a Sant Fruitós, des de fa quaranta anys». Hi ha un procés d'adaptació d'una situació històrica com és la Séquia de Manresa cap uns municipis veïns, com també ha passat a d'altres llocs com l'Hospitalet o Badalona, que depenen d'Aigües de Barcelona.

Ventura afirma que «s'ha demostrat que el servei d'aigua cada vegada depassa les fronteres municipals. No té sentit que cada ajuntament tingui el seu servei propi d'aigües, perquè tampoc en sanejament l'aigua no coneix de límits municipals. És lògic que es vagin buscant economies d'escala i que diversos municipis on la comarca és un marc natural lògic, s'agrupin per fer una gestió conjunta». Dels disset municipis que representen en la gestió de l'aigua, aquests dies han perdut definitivament Calaf, l'únic de la comarca d'Anoia. «Em sembla una fixació de l'actual alcalde de Calaf, però si la seva voluntat és sortint-ne nosaltres els ajudarem en la transició», diu Ventura. Un cop manifestada la voluntat de recuperar el control, «l'Ajuntament farà la compra d'aigua, però ha tret un concurs per gestionar tota l'explotació». Ventura s'adona que aprofiten el moment, ja que han aconseguit connectar-se amb la xarxa Aigües Ter Llobregat i portar aigua de l'embassament de la Llosa del Cavall, «i els serà molt més fàcil la gestió, del que hem hagut de fer nosaltres».

Antoni Ventura, actual gerent d'Aigües de Manresa
Foto: Arxiu de la Fundació Aigües de Manresa i Junta de la Séquia

La resclosa

Una de les darreres grans intervencions que s'han fet és la reconstrucció de la resclosa de la Séquia a Balsareny el setembre del 2020, després que va ser molt malmesa pel temporal Glòria, recollida en un llibre publicat la passada diada de sant Jordi. Puig explica que sempre hi ha hagut una col·laboració entre la Junta de la Séquia i Aigües de Manresa, pel que fa a l'Oficina, Servei i Assistència tècniques. En aquest sentit, Josep Alabern exercia d'home-pont, «com Aigües de Manresa també hem participat en els projectes de millora de la Séquia i de la part hidràulica». Puig recorda que l'obra de la resclosa «va tenir una subvenció important de l'ACA, l'Ajuntament de Manresa i la Junta de la Séquia i que la reparació va costar al voltant dels 800.000 euros».

En els plànols de Marià Potó del 1867 s'observa que la resclosa dels manresans no té casa de comportes ni bagant de desguàs i el canal va descobert en el primer tram. De la riuada de 1850,

encara en queden restes, segons Puig: «A dins vam trobar troncs d'aquella reparació d'estructura i entramat que demostren com feien les obres en aquella època, que és realment d'envejar». L'actuació del 2020 ha servit per revisar l'estructura des dels punts de vista arqueològic i històric, tenint en compte el manteniment i la millora del medi ambient, que constitueix un patrimoni natural i tecnològic.

La qualitat de l'aigua

Les tecnologies que abans servien per potabilitzar aigües de baixa qualitat comencen a incorporar-se en sistemes d'abastament en aigües superficials de més bona qualitat com les de la Séquia de Manresa. «Com que perseguim una qualitat més bona, organolèptica i també en l'àmbit sanitari, potenciem la filtració per membranes, que pensem que acabarà imposant-se amb els anys», afirma Puig. Pel que fa a la resta de processos, ja fa temps que s'utilitza el tractament amb carbó actiu, que nosaltres també incorporem per anar millorant l'aigua.

Pel que fa a les xarxes de distribució, Puig explica que els municipis es basen en un Pla Director que va cobrint tot el territori i té en compte la situació existent en aquell moment, sobretot als nuclis urbans. El que més costa són els municipis petits, on es comença amb una xarxa bàsica i es requereixen deu anys per tenir les instal·lacions amb un servei adequat. Són inversions a llarg termini, amb cinquanta anys d'amortització. S'ha de fer de mica en mica, i més ara que no hi ha la subvenció dels anys noranta, on s'invertia força en els disseminats i les zones rurals. Un altre problema és la convivència entre les diferents xarxes urbanes, que posa al descobert com es treballava als anys vuitanta, a diferència d'avui dia, en què se separen els serveis. Hi havia interferències amb el clavegueram. «Hem vist cables sobre tubs, l'aigua sobre del gas? Sobretot hi ha hagut problemes d'afectació quan Gas Natural va fer la implantació massiva en molts municipis de les xarxes de distribució que van obrir tots els carrers. Es tocaven els tubs i va ser una problemàtica que avui ja s'ha resolt».

Avaries i fuites

Avui dia es controlen amb cabalímetres posats en diferents llocs de les xarxes i sobretot es fan balanços diaris de l'aigua per veure si augmenten o no els cabals, sobretot de nit. «Anem delimitant les possibilitats de fuita i fem un seguiment de camp amb mitjans acústics i diversos treballs d'investigació fins a trobar-les», explica Puig. Pel que fa a les principals avaries d'aigua potable a Manresa, «en recordo algunes de grosses a la carretera de Santpedor, quan van explotar uns tubs, prop de la plaça de la Creu, on vam inundar els soterranis a la zona». «N'he viscut dues o tres a la Séquia. Una darrera del Lleó, quan va marxar entre deu i quinze metres de tub, que es va haver de comprar i fer bateries de tub». Un altre a l'aqüeducte del pont de Conangle que es va esberlar i «vam haver de córrer injectant formigó a l'estructura i vam construir un sifó perquè l'aqüeducte en el fons estava afectat per la subsidència del terreny de les mines».

El parc de l'Agulla s'ha de reparar sovint: un any es va trencar una llosa del fons i ho va reparar la Junta de la Séquia; les algues requereixen maquinària i recursos. Hi ha sensors a les xarxes de drenatge que avisen dels dies que hi ha més risc de filtracions. «Fa dos anys vam tenir una incidència amb l'aigua del llac quan es van tapar els filtres de la planta. Gràcies als sistemes d'emergència amb grans dipòsits a Bufalvent i la Culla, vam poder aturar la planta i vam aconseguir fer venir l'aigua al revés. Vam poder recuperar el sistema sense deixar Manresa seca, però va anar de poc». En resum, «vam aprendre a tenir un pla de contingència, perquè una avaria pot passar en qualsevol moment».

La xarxa del clavegueram

«La xarxa s'ha anat millorant a base d'inversions anuals. Al cap de dos anys d'agafar el servei, vam redactar un avanç de Pla Director, a partir dels problemes que l'Ajuntament ja tenia detectats i els que nosaltres vam veure a partir dels dos primers anys d'explotació». Es van fitxar unes prioritats i el municipi va apujar la taxa que s'havia de pagar per poder fer la inversió. A partir d'aleshores, Aigües de Manresa inicia un Pla d'Inversions considerable i després es va acabar el

Pla Director definitiu: «complet en el model hidràulic, amb un nivell de precisió bastant important i una inversió anual que està entre els 800.000 i els 900.000 euros, que ens permeten elaborar els projectes per arreglar els problemes i destinar una part de les inversions per urbanitzar nous carrers i renovar la xarxa del clavegueram si està molt envellida». Al mateix obrir un carrer i fer paviments aprofiten l'avinentesa i comparteixen sinergies Aigües de Manresa i Ajuntament. Antoni Ventura explica que la «xarxa de clavegueram és el germà pobre del cicle de l'aigua. Com que està amagada, mentre no dona problemes, no se'n cuida ningú. Però convé una acció preventiva per no arribar tard». Inicialment es procurava evitar inundacions, com les del Passeig del Riu o la plaça Prat de la Riba i ara està previst «renovar i millorar la xarxa i evitar contaminacions d'ampolles i plàstics», afirma Puig. Actualment la xarxa de clavegueram de Manresa és de 179 quilòmetres de col·lectors.

Aigües de Manresa gestiona la captació, el tractament, la distribució, el clavegueram, el sanejament i la depuració. Per a Fredi Puig, «és el model ideal ja que crea moltes sinergies entre tots els serveis. Gestionar-ho en la seva globalitat acaba revertint en una millor economia d'escala».

Digitalització

Un cop completat el procés d'informatització, l'empresa entra de ple en el de digitalització. «Ens està canviant, però ho farà més radicalment i ens ajudarà en qüestions com el sistema de buscar fuites, amb els cabalímetres, telecontrols i cada vegada tindrem sistemes més precisos que ens donen molta informació que després s'ha de tractar, però ens servirà de prevenció». També és útil en la millora de la qualitat de l'aigua, tot substituint «l'operador que abans anava a mirar el clor arreu de la xarxa i ara els analitzadors distribuïts a la xarxa ens donen informació de senyals continus i durant 24 hores tenim registres del clor».

Ricard Tomàs considera que hi ha molts aspectes a tractar, però fonamentalment les parts tècnica i administrativa, on hi ha els comptadors d'aigua, «quan s'està impulsant que passin a ser com els de la llum, per saber en qualsevol moment què s'està gastant, però en el cas de l'aigua s'ha de muntar una xarxa de comunicació, molt estesa i amb poca informació». Amb la millora de la tecnologia, «caldrà veure com es gestionarà la informació, ja que és una tasca complexa, desplegar-ho massivament és molt car i el sobrecost que implica va a càrrec dels usuaris». Tècnicament, es pot potenciar el Sistema d'Informació Geogràfica, per saber on passen els tubs i les estructures desplegades pel territori. Hi ha un projecte de vincular-ho amb els scades, que són els sistemes informàtics que gestionen les instal·lacions de producció, que poden informar dels cabals nocturns, de les fuites.

Ricard Tomàs, jubilat l'any passat, com a director de la depuradora

Els plomistes

El sistema de subministrament per aforament o plomes és antic, es va instal·lar fins a la meitat del segle XX, quan la xarxa de distribució tenia unes canonades petites que requerien uns dipòsits situats a les golfes o als terrats que s'omplien de mica en mica, des d'on l'aigua baixava als pisos per gravetat. Amb el temps, s'ha anat substituint pels comptadors de les xarxes modernes, amb tubs grossos i més pressió. A partir de 1861, aquestes plomes es van vendre en títols de propietat per finançar les obres de distribució d'aigua potable, cosa que donava als propietaris un dret sobre la Junta d'Aigües Potables com si en fossin accionistes. Més endavant, els ploms es van llogar i ja no donaven drets de propietat. Ricard Tomàs i Josep Alabern coincideixen a afirmar que al llarg dels anys setanta del segle XX la Junta «havia generat un deute important».

Amb la municipalització del servei l'any 1981, per iniciativa de l'alcalde Joan Cornet i Josep Alabern, es va arribar a un acord amb aquests plomistes perquè lliuressin les infraestructures l'Ajuntament i aquest traspassés a Aigües de Manresa els actius i el passiu, amb el deute consolidat. Com a contrapartida, se'ls deixava conservar uns drets històrics que, a la pràctica, es tradueixen en un descompte en la factura de l'aigua. Aquests títols de propietat es van amortitzant de mica en mica, però encara en queden. El 1981 hi havia 1.553,5 plomes de propietat; el 2005, les plomes de propietat havien baixat a 1.195 i, actualment n'hi ha entre 600 i 700. Segons Tomàs, aquests propietaris plomistes «eren gent econòmicament potent de Manresa i van muntar l'Associació de Propietaris Plomistes, que encara existeix, però sense funció».

Actualment, aquest sistema d'aforament s'està eliminant, però, segons el director-gerent Antoni Ventura, això «costa diners i tot i que la companyia treballa a cost zero en algunes parts de la instal·lació, els propietaris també hi han de posar de la seva part. Hi ha hagut moments en què l'Ajuntament ha donat subvencions, Aigües de Manresa també i el propietari ho ha d'acabar de completar». Com que es tracta de finques velles, amb poc rendiment, costa perquè «s'ha de canviar tota la instal·lació per gravetat». Amb els comptadors, cal renovar tota la instal·lació de tubs que, a més, «s'han de canviar per higiene, perquè l'aigua queda estancada als dipòsits amb tapes trencades, i per mesures mediambientals, perquè l'aforament és un subministrament en continu, tant si es consumeix com si no, amb un cabal contractat que, si no es gasta, se'n va a la claveguera. Per tant, és aigua perduda directament».

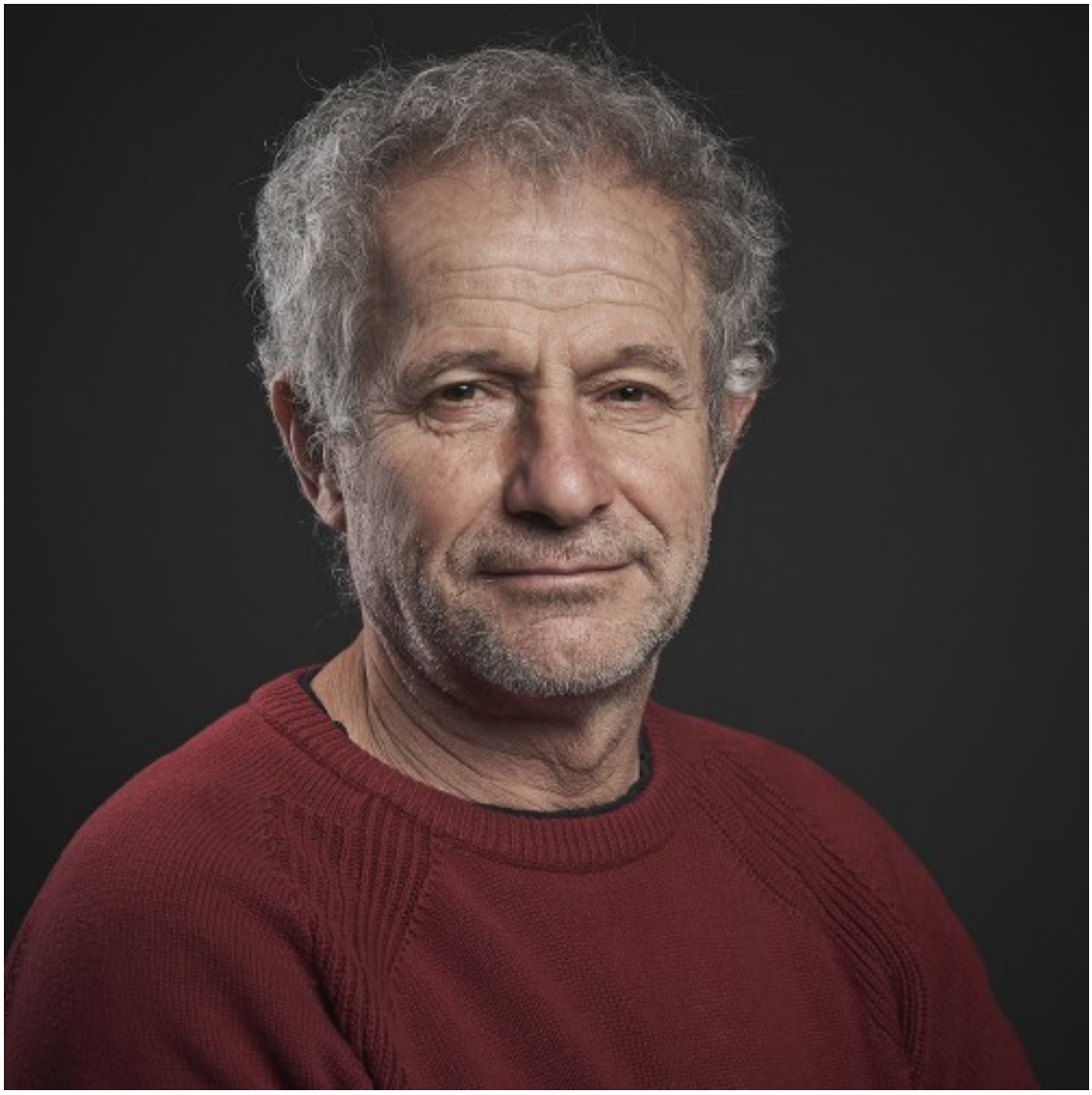
El preu de l'aigua

Segons Ventura, «el preu de l'aigua ha pujat poc mentre els costos estant pujant molt. Nosaltres reflectim els costos, però en aquests moments s'estan incrementant molt i no així els ingressos». En alguns municipis porten vuit anys sense pujar tarifes. En el cas de Manresa, l'any 2020 no es van apujar i l'any passat un 3,5 %. Ara bé, «parlar de percentatges en el metre cúbic de l'aigua és una mica enganyós, perquè un 3 % poden ser cèntims d'euro al trimestre en un rebut familiar, de tal manera que l'impacte és molt petit en la factura. Però reconeix que és cert que «a la factura de l'aigua, hi ha una part de clavegueram, cànon d'infraestructures i impostos que fan encarir el rebut».

La directiva marc de l'aigua estableix que els usuaris han de pagar la totalitat del cicle. És a dir: «des que s'agafa, es capta, es tracta, es distribueix, s'aboca al clavegueram, es depura i es torna al medi amb les mateixes condicions en què es va captar». En alguns casos, «encara no hi hem arribat, perquè hi ha subvencions, però indirectament es paga a través dels impostos». Per tant, «insisteixo en el fet que estem pagant poc per la qualitat de l'aigua que rebem només obrint una aixeta, tenint en compte els tractaments i la gestió que s'ha de fer», diu Ventura.

Política continuista i de canvis

Antoni Ventura complirà aquest juliol quatre anys al front de la gerència d'Aigües de Manresa. Té seixanta anys, de manera que ja pensa en el seu relleu. Afirma que estan fent un esforç important en la digitalització de l'empresa, ja que «ens hem de posar al dia». I després s'ha trobat que ha de preparar «un relleu generacional». L'any 2018 va marxar el gerent històric, Josep Alabern, l'any passat es va jubilar Ricard Tomàs, director de la Depuradora i enguany Fredi Puig, director tècnic de l'empresa, que durant molt temps i fins ara «eren les tres figures clau de l'empresa». Cal pensar en l'organització per als futurs anys.

Fredi Puig, director tècnic d'Aigües de Manresa
Foto: Arxiu de la Fundació Aigües de Manresa i Junta de la Séquia

Una de les tasques en les quals està incidint especialment és el tema de formació tècnica i en habilitats de les persones, des que es va detectar que hi havia uns dèficits sobretot en «lideratge, comunicació, treball en equip, motivació i d'altres qualitats que són complementàries dels coneixements tècnics, però que dins d'una organització de persones que treballem conjuntament hem de ser capaços de saber-les gestionar». Ventura explica que ha tirat endavant un projecte

intern de reenginyeria, tot repensant els procediments de l'empresa: «ja que és humà que una organització que ha viscut durant quaranta anys sota una mateixa direcció tingui uns tics, no només pel canvi de gerència, però crec que és bo aturar-se i plantejar-se què estic fent, com i veure si ho podria fer diferent, per intentar trobar-hi millores». Una de les tendències de la gestió és anar complicant els processos i Ventura pensa que «se n'ha de buscar la simplificació i veure quines coses han deixat de ser imprescindibles».

La depuradora

Quan Josep Alabern treballava a Barcelona, ja havia participat en la redacció del Pla de Sanejament de Catalunya, que havia planificat les tres primeres depuradores, entre elles la de Manresa, que va ser la que es va construir primer. En un temps rècord, es va ensorrar la fàbrica del Pont Vell i es va fer passar per la zona el col·lector d'aigües residuals de Manresa i de Sant Joan de Vilatorrada, al costat del col·lector de salmorres, alhora que es milloraven els accessos a la ciutat. L'obra la va finançar la Generalitat i Aigües de Manresa va portar la direcció d'obres. Abans, només s'havien construït depuradores en algunes localitats turístiques de la costa, per no abocar residus al mar.

L'enginyer químic Ricard Tomàs va entrar a Aigües de Manresa el juliol de 1985, provinent de Pirelli. Havia fet el projecte de final de carrera sobre temes de depuració i aigües residuals en un moment en què no se'n parlava. Posteriorment, el 1982, «vaig fer una diplomatura en enginyeria del Medi Ambient, a la Universitat de Barcelona, d'acord amb el Col·legi d'Enginyers, amb l'objectiu de capacitar tècnics per dirigir aquests departaments de les empreses adreçades al medi ambient». Després va estar una temporada a la capital de l'estat, quan acabaven el Plan de Saneamiento Integral de la Villa de Madrid, on va fer uns cursos sobre depuradores. En assabentar-se del projecte sobre la depuradora de Manresa va anar a veure Josep Alabern, que al cap d'un temps el va fitxar per fer les proves finals de la depuradora que va començar l'explotació el 17 d'octubre de 1985. Segons Tomàs «no va començar a funcionar fins a finals de novembre de 1985, quan es van obrir les comportes». S'hi va estar deu anys, fins que Alabern li encomana també que es cuidi de l'aigua potable i passa a encarregar-se de la producció i el control sanitari i es va traslladar als Dipòsits Nous, tot i que continuava portant els temes de depuració, que van créixer: «Sant Joan està empalmat a Manresa, vam allargar el col·lector fins a Callús, Sant Fruitós, Sant Salvador de Guardiola, el Pont de Vilomara, Navàs...».

Abans de la constitució d'Aigües de Manresa, Josep Alabern, va proposar al director de la Junta d'Aigües Potables, Josep M. Vives, la redacció d'un projecte de depuradora. Quan es va constituir la Junta de Sanejament, la Generalitat va impulsar la construcció de depuradores i va aprofitar el projecte fet prèviament a Manresa, que es adjudicar a Fomento de Obras y Construcciones, i el juliol de 1983 ja van començar les obres. La xarxa de col·lectors requeria el consens dels alcaldes. Com que Aigües de Manresa ja els prestava serveis, amb les gestions de Josep Alabern aviat es van posar d'acord. El 1996, quan es va fer la depuradora de Sant Fruitós també es va aconseguir ajuntar Navarcles i Santpedor, segons Tomàs: «Vam fer els projectes d'acord amb la realitat industrial d'aquests pobles».

Depuradora i planta de compostatge de fangs Foto: Francesc Rubí

Sanejament

Fredi Puig recorda que com a part de l'equip tècnic d'Aigües de Manresa, el mateix que van fer amb l'aigua després ho van repetir amb el sanejament, la depuradora, l'ampliació dels col·lectors cap a Manresa, Sant Joan de Vilatorrada, Callús, la construcció dels projectes de les noves plantes o la direcció d'obres, així com l'explotació de les depuradores de Santpedor, Navarcles i Sant Fruitós, Sant Salvador o els col·lectors de Pineda de Bages. A més de participar en les instal·lacions de sanejament també va participar en el disseny dels projectes i el creixement de les explotacions, així com en els serveis de clavegueram, piscines? Tot un bagatge que li permet transmetre la seva experiència: «M'he format molt i he pogut experimentar i aprendre dels propis errors per no repetir-los en els propers municipis».

El maig de 1986 s'havia creat la Mancomunitat de Municipis del Bages pel Sanejament, que assumeix el caràcter d'Administració i es fa càrrec de la infraestructura de depuració. Ha anat creixent amb la incorporació de diversos municipis del Bages i ara s'està plantejant l'ampliació a temes d'abastament, que també són competència municipal, però «de moment els ajuntaments són més reticents a cedir les competències». El disseny de la nova gran planta de Manresa, «molt ben equipada, amb tractaments molt sofisticats que permetran tenir una aigua molt bona i segurament ja serà també per a bona part dels ajuntaments de la rodalia i especialment permetrà substituir les plantes de Pineda, Santpedor i Sant Fruitós». En aquest context, Aigües de Manresa és el mitjà tècnic instrumental de la Mancomunitat.

El 2006, la Mancomunitat de Municipis del Bages per al Sanejament està integrada pels ajuntaments de Manresa, Sant Joan de Vilatorrada, Sant Fruitós de Bages, Santpedor, Navarcles, Callús, Sant Salvador de Guardiola, Navàs, el Pont de Vilomara i Rocafort, Castellnou de Bages i Fonollosa. Pel que fa als temes d'abastament, fins ara havien funcionat amb convenis

intermunicipals, però les lleis de contractes i competències ho han complicat de tal manera que darrerament els han anul·lat. Per tant, es qüestiona el model que feia servir Aigües de Manresa, que ha hagut de modificar els seus estatuts i funcionament.

Empresa plurimunicipal

El problema és el control directe, de tal manera que Aigües de Manresa s'ha transformat en una empresa plurimunicipal mitjançant la venda d'accions per part de l'Ajuntament de Manresa a tots els ajuntaments als quals prestava el servei, que no es va acceptar per la diferència d'accions a favor de Manresa. De manera que es van modificar els estatuts, amb intervenció molt directa d'Antoni Ventura, de manera que el poder de decisió de l'Ajuntament de Manresa en el Consell d'Administració és limitava al 50 % -malgrat ser el titular de més del 90 % de les accions- i el conjunt dels altres ajuntaments tenen el 50 %. Ara bé, els acords s'han de prendre per majoria de dos terços. Amb aquest consens, els informes d'Economia i Finances van aprovar aquesta nova modalitat. Així, «els atacs d'Aigües de Barcelona sobre el model de gestió d'Aigües de Manresa no tenen sentit perquè estan emparats per una legalitat impecable», explica Tomàs.

A Manresa, el febrer de 1994 entra en funcionament la Planta de Tractament i Emmagatzematge de Fangs de Depuradora i es va completar el tractament de fangs amb la creació d'una planta de compostatge, que transforma el fang que no es pot emmagatzemar, a partir del 1997. Amb la crisi, l'ACA «ens la va voler fer tancar pel seu cost important». El juliol de 2002 s'aprova la constitució del Consorci per a la Gestió Integral d'Aigües de Catalunya (CONGIAC) entre els ajuntaments de Manresa, Mataró, El Prat de Llobregat, Reus i Vilafranca del Penedès, favorables a la gestió pública. Actualment hi ha més d'una vintena de municipis, malgrat l'oposició d'Aigües de Barcelona. En l'àmbit mundial, «la gestió de l'aigua es fa entre un 70-75 % amb gestió pública», diu Tomàs.
«Una de les virtuts d'Aigües de Manresa és que gestiona el cicle integral de l'aigua: capta l'aigua, la potabilitza, la distribueix, la recull a les clavegueres i la tracta en les depuradores. Això crea unes sinergies a l'hora de prestar aquests serveis», afirma Ricard Tomàs.

Parc de la Séquia

Laia Muns, directora de la Fundació, explica que el nom comercial d'Aigües de Manresa i Junta de la Séquia és Parc de la Séquia. Quan es decideix crear el Parc de la Séquia. Ambdues entitats reverteixen part dels seus beneficis a la societat a través de la Fundació, creada el 2011. Muns fa un repàs cronològic dels darrers trenta anys. El 1991 es crea una fundació privada per a la promoció del Museu de la Tècnica, que s'obre el 1992 amb Pilar Alonso com a única empleada i després conservadora. El 1996 es fa un estudi d'arquitectura territorial i medi natural que va guanyar el premi Caixa Manresa, a partir del qual es comença a parlar que el camí de la Séquia, que fins aleshores només servia de manteniment, però podia ser un espai de lleure i d'oci, com a embrió del Parc de la Séquia.

Laia Muns, directora de la Fundació Aigües de Manresa Junta de la Séquia
Foto: Arxiu de la Fundació Aigües de Manresa i Junta de la Séquia

El 1998 es va signar un conveni de col·laboració entre ens públics i privats, que va ser el Parc Patrimonial de la Séquia-Via Verda. El 2001, el sender passa a formar part dels Caminos Naturales del Ministerio de Medio Ambiente i es rep finançament per adequar el recorregut del camí. El 2003 neix la marca Parc de la Séquia, per començar a fer activitats culturals i turístiques a l'entorn del canal. «Aleshores em contracten com a Agent de Desenvolupament Local (ADL) per

la Junta de la Séquia per dinamitzar el projecte turístic. El 2005 s'inaugura el Centre de Visitants l'Agulla, avui Infoséquia, com a punt d'informació. El 2006 s'inaugura el Centre de l'Aigua de Can Font. El 2011 es crea la Fundació Aigües de Manresa-Junta de la Séquia, «com a ens per encabir-nos tots jurídicament, encara que la marca ja hi era». El 2016 incorporen la Casa de la Culla i el 2022 el Museu de la Tècnica s'inscriu dins del registre oficial del sistema de Museus de la Generalitat de Catalunya.

Dins del paraigua del Parc de la Séquia es fa educació, «amb alumnes que estudien l'aigua, història, tecnologia, i gestionem equipaments culturals que són propietat de l'Ajuntament com el Museu de la Tècnica de Manresa, inscrit en el sistema territorial del Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya. El seu personal encapçalat pel director Eudald Serra, depèn de la Fundació; l'Infoséquia, sota la responsabilitat de Krishna Sivillà, és un punt d'informació situat al parc de l'Agulla, propietat d'Aigües de Manresa amb un 49 %, i la Junta de la Séquia, amb el 51 %, «amb la idea que sigui la porta d'entrada a la Séquia, on també s'hi fan activitats escolars»; el Centre de l'Aigua de Can Font, dirigit per Anna Closes, és un «espai municipal cedit a Aigües de Manresa i del qual nosaltres fem la gestió», amb sales d'exposicions, arxiu i una part de laboratori, per on també passen alumnes i la incorporació de la Casa de la Culla, «que gestionem des del 2016, on seguim amb el projecte de l'hort de l'avi i Clara Aguilera n'és la responsable, tot i que també hi ha d'altres usos, com la seu del camp d'aprenentatge o de la DO (Denominació d'Origen) Pla de Bages.

Immersos dins la Nova Cultura de l'Aigua, divulguen l'educació ambiental, des de temes d'anellament d'ocells, neteges amb Ampans, inspeccions de riera o ciència amb família. Vetllen pel patrimoni cultural, especialment l'industrial. Col·laboren en actes de ciutat com la festa del Riu o la del Tomàquet, la Mediterrània, visites pel regadiu, tast d'aigües o la sostenibilitat. També organitzen la Transéquia es va iniciar l'any 1985 organitzada per Jove Cambra de Manresa, però des del 2014 se'n fa càrrec la marca Parc de la Séquia, «des d'on hem volgut implicar molt el territori». I també s'han constituït com a agència de viatges amb el projecte Camins de la Séquia, responsabilitat de Gonçal Portabella, expert en senders i turisme slow a la Garrotxa, «per tal de connectar el patrimoni cultural amb el natural, amb les activitats que ja s'hi fan i vendre l'experiència a un públic, també amb productes complementaris».

[despiece]Balanç social de la Fundació, el 2021:

? Alumnes atesos: 8.556
? Usuaris dels equipaments: 10.895
? Persones participants a actes i activitats fora dels equipaments: 398
? Total de persones beneficiàries: 19.849
? Persones voluntàries: 127
[/despiece]

Infoséquia, centre de visitants del Parc de la Séquia, al costat del llac de l'Agulla Foto: Francesc Rubí

Can Font

Can Font és una finca de titularitat municipal, amb gestió d'Aigües de Manresa, mitjançant un conveni de col·laboració temporal, amb l'edifici i el parc. De la Fundació depèn el que passi dins l'edifici: «És el receptacle dels beneficis d'Aigües de Manresa», diu Tomàs. La presideix l'alcalde de la ciutat i el vicepresident és Josep Alabern. Centre de l'aigua, Can Font és la seu de la Fundació Aigües de Manresa i la Junta de la Séquia, tal i com ens explica la seva directora Laia Muns. La Junta de la Séquia són els antics propietaris regants, que tenen com a secretari Alabern. Com a novetat, segons ens explica Laia Muns, molt recentment han canviat els estatuts que encara eren de l'època d'Isabel II, per uns de més moderns i adaptats a la realitat actual. «Es va reduint la superfície regada i la ciutat va guanyant terreny al regadiu. Urbanísticament han quedat dues zones, el Poal i Viladordis, mentre els altres llocs tenen tendència a desaparèixer», explica Tomàs, que també remarca que «el que aporten els regants econòmicament al pressupost de la Junta de la Séquia és mínim. Els ingressos importants provenen del que paga Aigües de Manresa, en concepte de cànon de la Séquia», d'acord amb la llei d'aigües que estableix que l'aigua no és un objecte mercantil de propietat sinó un bé públic. «Per mantenir el canal es necessiten uns diners. Per tant, cal pagar el servei perquè ens portin l'aigua a casa, la desinfectin o la tractin», conclou Tomàs.

Laia Muns descriu Can Font, des de la planta baixa de la masia on hi ha dues exposicions centrals i permanents sobre l'ús racional de l'aigua per donar-la a conèixer als ciutadans. Ens diu que s'hi fan visites concertades i activitats diverses. Al primer pis hi ha una part del laboratori, on es fan activitats amb alumnes, aules i una sala d'actes. Al segon pis hi ha l'arxiu i còpies del Centre de Documentació històric d'Aigües de Manresa i de la Junta de la Séquia, així com fotografies antigues i d'altres fonts documentals d'aigua. A la capella de l'ermita de Can Font hi ha un Auditori dels sons que reflecteixen el cicle de l'aigua. De caràcter didàctic i obert a la ciutat, amb un

catàleg de serveis educatius per donar a conèixer l'aigua i fer-ne un bon ús, des de Can Font es gestionen les visites a la depuradora i la potabilitzadora.

Masia de Can Font Foto: Francesc Rubí

El Museu de la Tècnica

El Museu de la Tècnica és l'equipament més antic de l'actual Fundació Aigües de Manresa, «ja que el proper 8 de setembre arribarà als trenta anys d'existència», afirma Eudald Serra, que el dirigeix des del 2019. Comenta que es va construir el 1991 en l'espai dels Dipòsits Vells, un conjunt de tres grans dipòsits d'aigua mig soterrats, dissenyats per Marià Potó i construïts entre 1861 i 1865, que ben aviat van ser insuficients i es va haver de construir els Dipòsits Nous.

Eudald Serra, director del Museu de la Tècnica de Manresa Foto: Arxiu de la Fundació Aigües de Manresa i Junta de la Séquia«El 1980 es van buidar definitivament d'aigua i al principi dels noranta, per iniciativa d'Aigües de Manresa, que n'era la propietària, es van traspassar a l'Ajuntament, amb l'objectiu de fer-ne un equipament cultural». L'estructura de l'espai interior es mereixia la conservació i Josep Alabern va lluitar per tirar endavant el projecte. «Amb l'empenta financera de Caixa de Manresa, es va adequar com a Museu de la Tècnica, una obra de l'arquitecte Josep Miravitllas que va convertir uns dipòsits gairebé desconeguts per la ciutadania en un equipament ben visible des de la carretera de Santpedor». Va dissenyar la torre, que s'ha convertit en el símbol i element visible del Museu, els murs d'obra vista que segueixen la forma dels arcs i les voltes de l'interior i l'espai públic de l'entrada, que permet veure la instal·lació des del carrer.

S'inauguraven el setembre de 1992, amb una ambiciosa exposició temporal sobre les Bases de Manresa i els orígens del catalanisme polític, acompanyada del Congrés Internacional d'Història de

Catalunya i la Restauració, potser el més important que s'ha celebrat a la ciutat. Mentrestant, s'iniciava la redacció d'un primer guió museològic que no es va arribar a realitzar i ràpidament es va instal·lar una modesta exposició permanent sobre l'aigua i la Séquia, que va durar fins a la posada en marxa de les dues exposicions permanents actuals, una dedicada a la cinteria i l'altra a la Séquia. La primera es va fer en col·laboració amb el sistema territorial del Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, amb seu a Terrassa, i exposa un subsector del tèxtil peculiar de Manresa. L'exposició sobre l'aigua i la Séquia es va inaugurar el 2004, amb un col·loqui internacional sobre els canals a Europa a l'Edat Mitjana. Una de les fites més importants assolides pel Museu de la Tècnica els darrers temps ha estat el reconeixement dins del registre de Museus de la Generalitat de Catalunya, completada a l'inici del 2022.

Des de l'inici, el Museu de la Tècnica estava regit per una fundació en la qual participaven el Col·legi d'Enginyers Industrials, Aigües de Manresa, l'Ajuntament i Caixa de Manresa, i el 2011 s'hi va incorporar a la recent creada Fundació Aigües de Manresa.

Museu de la Tècnica de Manresa, on hi havia hagut els Dipòsits Vells Foto: Francesc Rubí